In *De Tijd* van 16 Sept. wordt er dit van gezegd:

Onlangs werd in *De Studiën* een overzicht gegeven van eenige volkrijke Parochiën der groote steden in Frankrijk, speciaal van Parijs. Al wie de verstrekte gegevens met aandacht naging, moest verstomd staan, en zich onwillekeurig afvragen: hoe is het mogelijk, dat zoovele duizenden Katholieken, toevertrouwd aan de zorgen van enkele priesters, naar behooren worden nagegaan, terwijl kerken ontbreken om het enorme getal geloovigen in de gelegenheid te stellen hun godsdienstplichten te vervullen.

Eenige maanden geleden verscheen in Duitschland een interessant, rijk gedocumenteerd werk, waarin de „zielzorg der groote steden" tot een voorwerp van bijzondere studie wordt gemaakt. De schrijver doet in dit boek uitkomen, dat dit vraagstuk een der belangrijkste en dringendste van onzen tijd is en innig samenhangt met de oplossing der vraag, hoe te verhoeden dat de arbeidersbevolking geleidelijk een wisse prooi wordt van ongeloof en socialisme. Niet zonder dankbaarheid jegens de Kerkelijke overheid en onze voorbeeldige priesters kan worden getuigd, dat in ons land, door het aanhoudend stichten van nieuwe parochies en hulpkerken, de „zielenpood" der groote steden betrekkelijk zeer beperkt is gebleven; maar elke dag stelt nieuwe en grooter eischen zoowel wegens den aanwas der bevolking als door de toenemende overheersching van wereldzin en godsdienstige onverschilligheid.

Wordt niet bijtijds gezorgd, ook onze hoofdstad zal weldra — de bekende ijver onzer geestelijkheid is niet in staat het te verhinderen — de treurige gevolgen van te weinig zielzorg en onvoldoende gelegenheid ter vervulling der godsdienstplichten jammerlijk ondervinden. Deels zijn die noodlottige gevolgen reeds te constateeren, bijzonder wat betreft de zoogenaamde Jordaan, een der meest volkrijke buurten van Oud-Amsterdam. Deze wijk trok dan ook bijzonder de aandacht van Haarlem's Bisschop, Monseigneur Callier, die, èn door eigen ondervinding geleerd èn voorgelicht door den HoogEerw. heer Mgr. Jansen, Deken van Amsterdam, naar voorzorgsmiddelen uitzag. De oogst is daar zoo groot, het getal arbeiders te gering. Wel werd reeds een hulpkerk in den Jordaan te midden der arbeidende klasse gesticht door de zeereerw. Paters Jezuïeten in het gedeelte, dat tot hunne parochie behoort, doch slechts een gedeelte van den Jordaan wordt daardoor gebaat.

Een ander groot deel van den Jordaan, behoorende tot de parochie der Onbevlekte Ontvangenis, welke veertien duizend Katholieken telt, vordert dringende hulp. Deze parochie telt een legio arbeiders, onder wie velen tot de armste der armen moeten gerekend worden. Oavermoeid wordt daar gewerkt, om den bewoners den kostbaren schat des geloofs, dikwijls het eenige waarin de arme werkman nog bemoediging vindt, te ontnemen. Dringende hulp is daarom noodzakelijk.

Op welke wijze de bisschop van Haarlem trachten wil in dezen nood te voorzien, heeft voor ons protestanten weinig belang. De Roomsche Kerk volgt daarin haar eigen weg en deze weg is de onze niet.

Maar wel vestigen we op dit artikel de aandacht, omdat er uit blijkt, hoe Rome ook hier terstond *actief* optreedt, terwijl van onze zijde wel veel geredeneerd, maar o, zoo weinig gehandeld wordt.

Het roepen om vrouwenkiesrecht ook in de kerk geeft soms den indruk, alsof de vrouwen metterdaad tuk zouden zijn op het voorrecht om aan de kerkelijke verkiezingen deel te nemen.

Men spreekt dan van de arme vertrapte vrouw, die eeuwenlang van haar wettige rechten beroofd is geweest en dorst naar het oogenblik, waarop ze een menschwaardige positie ook in het kerkelijk leven kan innemen.

Toch toont de historie, dat dit zeggen meer schijn dan wezen is.

In Rotterdam heeft de Joodsche Synagoge het vrouwenkiesrecht ingevoerd. Dezer dagen vonden de eerste verkiezingen volgens het nieuwe regime plaats.

En wat meldt nu de *Nieuwe Rotterdammer*:

De verkiezing van zeven leden voor den grooten kerkeraad der Neder. Israël. Gemeente te Rotterdam trok Zondag bijzonder veel belangstelling, doordat voor de eerste maal ook vrouwelijke leden van genoemde gemeente tot de kerkelijke stembus werden toegelaten.

Hoewel het bestuur van de afdeeling Rotterdam van de Vereeniging voor Vrouwenkiesrecht zoowel bij circulaire als door persoonlijk bezoek de vrouwelijke kiezers had opgewekt, Zondag als één vrouw naar de consistoriekamer op de Ged. Botersloot te gaan, om voor de eerste maal van haar recht gebruik te maken, kwamen slechts 27 van de 170 stemgerechtigde vrouwelijke leden ter stembus. Dit slechte debuut van de vrouwelijke kiezers — zou ook vrouwelijke schaamteloosheid vele vrouwen-kiezers de eerste maal van de stembus teruggehouden hebben? — steekt zeer ongunstig af bij de opkomst der manuelijke kiezers: 459 van de 741.

Gelijk gezegd, de eerste toepassing van het vrouwenkiesrecht bij de Israël. gemeente alhier trok Zondag den ganschen dag veel publiek. Nauw vertoonde zich de eerste vrouwelijke kiezer op den drempel van de consistoriekamer of de redacteur van een bekend geïllustreerd weekblad richtte zijn kiekkast op haar, om dit voor de zuidsters voor vrouwenkiesrecht zoo hevgijk feit te vereeuwigen.

Voor Kootwijks Scholen.

In hartelijken dank ontvangen door Ds. J. Houtzagers: Van den heer Dr. P. van Bysterveld, 's-Gravenhage *f* 10.

Vriendelijk verzoeken wij onzen scholen, die zoo groote behoefte aan steun hebben, omdat de gemeente zelve zoo weinig bijbrengen kan, te willen gedenken.

D. HULLEMAN.

Leestafel.

W. H. T. Gairdner. Islam en Christendom, naar het Engelsch, voor Nederland bewerkt door Jacqueline C. Rutgers. Uitgegeven door den Zendings studie raad 1910.

Dit boek is een zelfstandige bewerking van Gairdner's, ten vorigen jare in Londen verschenen The Reproach of Islam.

Rev. Gairdner B. A. ontving zijn universitaire opleiding in Engeland en nam reeds als student een werkzaam aandeel in de daar onder de studenten opgekomen beweging ten gunste van de zending. Thans is hij zendeling te Cairo, waar hij arbeidt onder de Mohammedanen, en dat eens deed met zijn vriend, den, in de zendelingswereld bekenden, nu overleden Thorton, wiens leven hij beschreven heeft.

Gairdner een geloovig christen, en daarbij een wetenschappelijk gevormd man, kent den Islam door eigen aanschouwing. Zijn boek heeft daardoor eigenaardige beteekenis.

Van dit boek nu heeft, op verzoek van den Zendings Studie Raad, Mej. Rutgers, onder den titel Islam en Christendom, een vertaling gegeven.

Genoemde Zendings Studie Raad is een vereeniging, die naar het voorbeeld van het buitenland, o. a. van de Student Volunteer Missionary Union te Londen, zich ook ten onzent gevormd heeft.

Deze Raad heeft tot voorzitter Dr. J. R. Callenbach, tot secretaris den heer J. W. Gunning J. Hzn., terwijl de overige leden zijn de dames Freule H. B. de la Bassecour Caan en Mej J. C. Rutgers en de heer Ds. J. Henisel.

Het adres is bij den Secretaris, Oude Delft 210, te Delft.

De vertaling, die Mej. Rutgers ons hier biedt, is eigenlijk meer dan een overzetting. Zij heeft van Gairdner's boek een zelfstandige bewerking gegeven; zij heeft het, zooals zij zelf op het titelblad liet drukken: „met toestemming van den schrijver voor Nederland bewerkt."

Maar zij heeft dit toch zoo gedaan, dat zij de feiten, in het oorspronkelijke werk vermeld, onveranderd liet, doch wat betreft de zending onder de Mohammedanen bepaaldelijk in onze Oost, heeft zij voor een breedere behandeling gezorgd.

Daardoor won, voor Nederlandsche lezers, haar bewerking het in bruikbaarheid van het oorspronkelijke.

Voor deze taak nu was Mej. Rutgers, die in den dienst der Medische Zending aan het „Petronella-Hospitaal" te Djocja, zelf onder de Mohammedanen gearbeid heeft en alzoo den Islam op Midden-Java door eigen aanschouwing kent, bijzonderlijk toegerust.

Ter nadere kenschetsing van Islam en Christendom laat ik hier een korte inhoudsopgave volgen.

Vooraf gaan een Inleiding van den Zendingsstudieraad en twee Aanbevelingen, en wel een van Prof. Dr. H. M. van Nes te Leiden en een van mij.

Het boek zelf bevat VIII hoofdstukken.

I. Het gebied van den Islam. II. De oorsprong van den Islam. III. De uitbreiding van den Islam. IV. Het karakter van den Islam. V. De gevolgen van den Islam. VI, VII en VIII. De Zending en de Islam.

Verder een chronologie, bevattende enkele van de voornaamste jaartallen in de geschiedenis van den Islam en van de Zending onder de Mohammedanen.

Dan, een lijst van boeken voor verdere studie, waarin, behoudens enkele uitzonderingen, alleen Hollandsche werken zijn opgenomen. Voor Duitsche wordt verwezen naar het onlangs verschenen werk van G. K. Simon, Christentum und Islam im Kampf um die Eroberung der animistischen Heidenwelt en voor Engelsche naar Zwemer, Islam, a Challenge to Faith in de uitgave van 1909.

Eindelijk, een met de noodige akribie bewerkt Naam- en Zaakregister.

Gairdner's The Reproach of Islam is, evenmin als zijn ons nu in Islam en Christendom geboden Nederlandsche bewerking, een akademisch leerboek, doch het heeft deze pretentie ook niet.

Prof. van Nes zegt er in zijn Aanbeveling, en, dat mijns inziens terecht, van: „Het is niet geschreven voor hen, die reeds op de hoogte zijn, en vakgeleerden zullen er niets nieuws in vinden. Maar het zocht zijne lezers dan ook in een anderen kring en tracht op populaire wijze kennis over den Islam te verbreiden onder hen, die telkens op dit verschijnsel gewezen worden en hooren van de daarmede verbonden vraagstukken, zonder er eigenlijk weg mede te weten."

„Niet voor hen, die reeds op de hoogte zijn, en ook niet voor vakgeleerden", — maar daarom zou ik het dan ook ter lezing en bestudeering willen aanbevelen aan die predikanten onder ons, welke het voor zichzelf noodig achten door een kort overzicht hun inzicht in den Islam wat te verhelderen; aan onze studenten, die zich gaan bezighouden met de studie der elenctiek; aan onze Jongelingsvereenigingen, voorzoover deze, bij den velen en veelerlei arbeid waarmee zij zich onledig houden, nog tijd hebben voor Zendingsstudie.

En vóór allen, naar de bedoeling van hen, die de uitgave der Nederlandsche bewerking hebben bezorgd, kan ik Islam en Christendom ter lezing en bestudeering aanbevelen aan onze *Zendingsstudiekringen*. D. w. z. aan die groepen van menschen, die zich, ook ten onrent, zoo onder ouderen als jongeren, al meer vormen, en dan iedere week of tweemaal per maand bijeenkomen, om zich van onderwerpen, de zending rakende, op de hoogte te stellen.

Met het vroeger hier door mij aangekondigd werk: Hedendaagsche Zending in onze Oost, het handboek voor zendingsstudie van den Nederlandschen Studentenzendingsbond, vormt Islam en Christendom van den Zendings Studie-Raad, een goed geheel.

Laat mij ten slotte ter wekking van liefde voor den arbeid der zending ook op Midden-Java en van deernis met de geestelijke ellende van hen, die leven onder den Islam, mogen aanhalen deze woorden van Mej. Rutgers, waarmee zij, op grond van wat zij zelf op Midden-Java gehoord en gezien, heeft de vraag: „Wat predikt de Islam?" — beantwoordt: „De absolute afhankelijkheid van den mensch van een God, dien hij niet kent, met wien hij niet in persoonlijke aanraking komt, die hem voorgesteld wordt als een willekeurige tiran; een God, bij wien van geen heiligheid en geen liefde sprake kan zijn, die de zaligheid belooft aan mondbelijders en hun vergunt aan alle booze neigingen van hun hart toe te geven; een God, die hun in dit leven overlaat aan de vrees voor allerhande schadelijke invloeden van Satan en boose geesten, en die hun ook in het sterven geen vrede geeft, zooals meer dan één van hen stervend uitsprak.

„Dàt is de prediking van den Islam: een belofte van zaligheid, die noch in dit leven, noch in het sterven vrede geeft. Een boodschap van vrees in leven en sterven, in plaats van de blijde boodschap van „den eenigen troost."

De prijs van Islam en Christendom is gebonden *f* 1.20, ingenaaid *f* 1.05. Te bestellen per postwissel bij den secretaris van den Zendings studie-raad J. W. Gunning J.Hzn., Oude Delft 210, Delft.

Indien men een groot aantal tegelijk bestelt, kan men bijzondere voorwaarden verkrijgen.

Officieele Berichten.

Aan het agendum voor de Prov. Diaconale Conferentie der Gref. Kerken in Zuid-Holland, te houden te Delft, D.V., op Woensdag 12 Oct. 1910, in de Zuiderkerk, aan de Geer, ontleenen we het volgende:

Behandeling van de ingekomen vragen:

1. Wanneer tot eene diaconie het verzoek komt financieelen steun te verleenen (geheel of gedeeltelijk) voor de plaatsing in eene stichting van een gevallen meisje, moet dan deze diaconie de familie of bloedverwanten daarin behulpzaam zijn, of mag zij op zulk eene aanvrage, als liggende buiten het terrein van armenzorg, niet ingaan? Leiden.

2. Wanneer een oude ondersteunde broeder of zuster ter betere verpleging bij kinderen gaat inwonen in een andere plaats, welke gemeente is dan verplicht tot ondersteuning, die welke hij of zij heeft verlaten of die waar bij of zij zich met attestatie heeft bijgevoegd? Delft.

Bestuursverkiezing. Ingekomen zijn slechts de namen der volgende broeders: Leiden: J. Hoogervorst; Feijenoord: W. A. den Houting en N. G. Kuijn.

De diaconieën en de ziekenverzorging voornamelijk ten platten lande. Inleider: Dr. H. Blanken, van Waddingsveen.

De betrekkingen tusschen de diaconieën, het burgerlijk armbestuur en plaatselijke vereenigingen. Inleider: Mr. A. J. L. van Beeck Calkoen, van 's-Gravenhage.

Den diaconieën wordt dringend verzocht aan deze conferentie deel te nemen; wij noodigen hen daartoe alsnog uit en verzoeken vóór 30 Sept. a.s. aan den 1en scriba, Kattenningel 50, Gouda, de namen der afgevaardigden op te geven.

Toegang tot de conferentie hebben alle diakenen, Dienaren des Woords, ouderlingen en leden der Gref. Kerken als hospitanten.

Aan de Dienaren des Woords wordt vriendelijk verzocht, in het openbaar gebed bij de samenkomsten der gemeente op Zondag 9 Oct., den zegen des Heeren over de conferentie af te smeeken.

Nog verzoekt het comité beleefd er op te willen letten, dat de datum der conferentie niet 28 Sept. a.s. is, zooals eerst werd medegedeeld, doch door bijzondere omstandigheden is verschoven tot 12 Oct. a.s.

Kort verslag der vergadering van de classis Schiedam, 30 Aug. 1910.

1. Namens de roepende kerk van Maassluis B opent Ds. Sluyter de vergadering.

2. Uit de credentialen blijkt, dat alle kerken wettig vertegenwoordigd zijn. De kerken van Hoogvliet, Pernis en Schiedam hebben een instructie.

3. In 't moderamen nemen zitting Ds. v. d. Ende, praeses; Ds. Berends, assessor; Ds. Meijnen, scriba; Ds. v. Anken, adjunct-scriba.

4. Waar Ds. Drost, tot hiertoe quaestor der classis, ons gaat verlaten, benoemt de voorzitter, Ds. Goris, Dr. Greydanus tot 't nasien der boeken.

5. Ds. Sierets rapporteert, dat de stukken van Ds. Drost, die de roeping naar Bilt aannam, in orde bevonden zijn.

6. Notulen der vorige vergadering gelezen en goedgekeurd.

7. Ds. Berends brengt verslag uit van de gevormde particuliere Synode.

8. De betrokken commissie rapporteert, dat de boeken van Ds. Drost uitnemend in orde zijn. In verband met zijn vertrek spreekt de voorzitter een woord van dank en waardeering voor al zijn arbeid en bidt hem voorts 's Heeren nabijheid toe. Ds. Drost antwoordt.

9. Ingekomen stukken: *a.* Op een verzoek van Poortugaal om verhooging met *f* 100 van het toegezegde subsidie voor 't Pred. tractement wordt gunstig beschikt. *b.* Het verzoek van Ds. v. d. Ende, van Hoogvliet, om approbeering zijner roeping naar Westkapelle, wordt ingewilligd. *c.* De aanvragen om steun van een tweetal kerken worden in handen gesteld van de commissie naar art. 14 H. R.

10. In verband met het examen van den cand. v. Hoven, beroepen naar Hoogvliet, besluit de classis, des verlangd, op 2 Nov. een vervroegde classis te houden.

11. Rondvraag naar art. 41. D. K. O.

12. Dit kwartaal zal Poortugaals kerk gedient worden: Sept.: Ds. v. Anken en Berends; Oct.: Ds. Meijnen en Goris; Nov.: Ds. Goslinga.

13. In plaats van Ds. Drost wordt tot quaestor der classis benoemd Ds. Meijnen, primus; Ds. Jonkers, secundus.

14. Ds. v. Anken zal consulent worden van Hoogvliet en Poortugaal.

15. Overschie zal de volgende vergadering samenroepen. Ds. Goris zal dan D.V. praeses zijn.

16. Ds. v. d. Ende spreekt een woord van afscheid, hetwelk door den assessor beantwoord wordt, terwijl de classis hem de zegenbede van Ps. 134 toezingt.

17. Sluiting.

Op last der classis:

K. v. Anken, *adjunct-scriba.*

Pernis.

Korte notulen van de vergadering der Gref. Kerken in de classis Tiel, gehouden 7 Sept. 1910 te Zaltbommel.

1. Ds. J. Offringa, naar toerbeurt praeses, opent de vergadering met gebed, nadat vooraf was gelezen Jes. 54 en gezongen Ps. 68: 11.

2. Uit de credentiebrieven blijkt, dat alle kerken vertegenwoordigd zijn; de redenen worden gevraagd waarom enkele kerken niet voldoende zijn vertegenwoordigd. De redenen gehoord, wordt den diakenen keurstem verleend.

3. Het moderamen wordt samengesteld uit: Ds. Offringa, praeses; Dr. Keizer, scriba; Ds. Vonk, assessor.

4. De praeses heet Ds. G. van Velzen, van Zuilichem, die voor de eerste maal in deze classis zitting neemt, hartelijk welkom. Ds. v. Velzen beantwoordt deze hartelijke begroeting en teekent de formulieren.

5. Ds. Vonk leest de notulen der vorige vergadering, welke daarna worden vastgesteld.

6. Nu komen enkele punten ter sprake naar aanleiding van de gelezen notulen, waarvan de meeste besproken kunnen worden bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O., die thans volgt.

7. Naar aanleiding van de rondvraag naar art. 41 wordt de vraag gedaan, of leden der Gref. Kerken zich mogen wenden tot de burgerlijke armbesturen, opdat die voor hen de dokterrekening enz. betalen. Deze zaak wordt ampel besproken en de wenschelijkheid wordt geuit, dat deze aangelegenheid eens door een der broeders worde bestudeerd en daarover een referaat in het midden der classis geleverd. Der vergadering wordt hierop eenig uitzicht gegeven.

8. Ds. Koffijberg rapporteert namens DD. ad Synode part. over het verhandelde op de laatst gehouden particuliere Synode te Nijkerk. Alsoo komen ook ter sprake de zaken door onze classis op genoemde Synode gebracht; verder het besluit der Synode op het voorstel van de classis Zutphen inzake de wederinvoering der doodstraf, daarna het bezwaarschrift van Ds. V., voorts het bezwaarschrift van Br. H. uit A. en de besluiten der Synode omtrent genoemde bezwaarschriften. Naar aanleiding van het gerapporteerde wordt nog eens in den breede gesproken over het verband tusschen het doen van belijdenis en het aangaan ten Avondmaal. De zaak van Br. H. wordt gerenvoyeerd naar den kerkeraad van A.

9. De kerk van Culemborg wordt als derde kerk aangewezen tot het nazien der stukken bij een eventueel uitgebracht beroep en overkomst enz. in de classis Tiel, zoo noodig ter assistentie van de kerken Geldermalsen en Zaltbommel.

10. De Dep. voor de Zending brengt daarop zijn rapport uit, gevolgd door een mededeeling omtrent de kas voor hulpbehoevende kerken in de prov. door de dep. ad hoc.

11. De quaestor der classis ontvangt hierop het woord en deelt mede, dat er in de class. kas een tekort is van 10 gulden, 't welk dient gedekt te worden.

12. Bepaald wordt de eerstvolgende vergadering D.V. den derden Woensdag in November te houden, terwijl daarop de scriba, na sluiting der vergadering, in dankzegging voorgaat.

Namens de classis Tiel:

G. Keizer, *actuarius.*

Tiel, 15 Sept. 1910.

Buitenland.

Duitschland. De hoogleeraar Dr. P. Tschackert heeft een dik boek uitgegeven over het „ontstaan van de Luthersche en Gereformeerde Kerkleer" (Göttingen 1910, bij Vandenhoek en Ruprecht).

De hoogleeraar Harnack heeft eens uitgesproken, dat de dogmengeschiedenis in den arbeid van Luther een eindpaal gekregen heeft, en het praktisch gevolg, doordat de leerboeken van Harnack in de handen van velen zijn, is geweest dat de studenten in de godgeleerdheid beter weten wat Cyrillus van Alexandrie of Johannes Damascenus geleerd hebben, dan dat zij weten uiteen te zetten, hoe de leer van Luther en Calvijn was. De kennis van hetgeen deze twee reformatoren leerden putte men uit leerboeken over de kerkgeschiedenis, die natuurlijk slechts beknopt de gedachten dier mannen konden weergeven. Daarom is het verblijdend, dat Dr. Tschackert zich tot levenstaak koos het bestudeeren van de eeuw der reformatie. Omtrent Luther leert hij, dat deze door het nominalisme van Ockam heen, tot het verstaan van Augustinus en de mystiek kwam, om van daaruit, bij verwerping van de Pantheistische afdwalingen der mystiek, een Bijbelsch standpunt in te nemen, terwijl hij den sleutel van de verklaring van Gods Woord in de leer van Paulus vindt. Dit is de grondslag waarop Luther zijn Theologie bouwt, welke zich aan de eene zijde tegen de hiërarchie, de traditie en de werkheiligheid der Roomsche Kerk richt, en aan den anderen kant front maakt tegen het eenzijdig spiritualisme der Dooperschen. Op die manier komt Luther er toe, zijn leer te verkondigen van de rechtvaardiging door het geloof alleen of zijn religieus determinisme, welke leer, in afwijking van andere geschiedvorschers, Dr. Tschackert voorstelt als een wezenlijk deel van Luther's vroomheid. Sterk zoekt de hoogleeraar te doen uitkomen, dat Zwingli een zelfstandig standpunt inneemt; hij beschrijft hem als een speculatief aangelegden humanist, die van de Godsleer uitgaat en niet, gelijk Luther, van het geloof. Calvijn daarentegen is sterk van Luther afhankelijk. Ook geeft Dr. Tschackert een uiteenzetting van de belijdenisschriften der Luthersche en Gereformeerde Kerken, welke hunne normatieve beteekenis voor de verschillende landskerken erlangen door de kerkenordeningen. Opmerkelijk is het, dat Dr. Tschackert ook aantoont dat de verschillende kerkenordeningen als ondergrond de verschillende belijdenis der kerken hebben.

Wij kunnen het oordeel omtrent Calvijn niet beamen; immers deze reformator bouwde wel voort op hetgeen Luther geleerd had, maar ging toch, niet minder dan Zwingli, ook zijn eigen weg. Maar dit belet niet, dat wij den arbeid van den hoogleeraar van Göttingen van groot gewicht voor dezen tijd achten.

Gemengd Nieuws.

Een honderd jaar geleden waren er in het Schotsche eiland Arren op 5000 inwoners slechts drie kerken. Tegenwoordig zijn er op een bevolking van 4,800 drie en twintig kerken. Zeven kerken werden geïnstitueerd, sedert het Hoogerhuis nu vijf jaar geleden besliste dat de kerkgebouwen en hospitalen der Vrije Schotsche kerk in het bezit zouden blijven van die leden der Vrije Schotsche kerk, welke niet met de vereeniging met de geunieerde Presbyteriaansche kerk konden medegaan.

De leden der geunieerde Vrije kerk waren genoodzaakt nieuwe kerkgebouwen te stichten. Wel mag men van het eiland Arren dus getuigen dat het soverchurcheds is, dat wil zeggen, dat het al te zeer met kerken overladen is.

In het Augustusnummer van de *Quarterley Register*, het orgaan van algemeene alliantie van Gereformeerde kerken met Presbyteriaansche kerkorde, vindt men het verhaal van een politiedienaar in Rusland, die naar eene vergadering van Stundisten gegaan was om haar uiteen te jagen, omdat zij geen verlof van de overheid had. Hij werd echter door de woorden die hij daar hoorde zoo aangegrepen, dat hij niet alleen een tegenspreken uit de Grieksch-orthodoxe kerk het zwijgen oplegde, maar er ook voor zorgde dat de vergadering voortaan ongehinderd kon plaats hebben.

Vermindering van het getal studenten in de Theologie. Schier overal klaagt men dat het aantal jongelieden, die zich geven willen aan den dienst des Woords, vermindert.

In de Vereenigde Staten van N.-Amerika waren er in 1894—95 4004 studenten in de Theologie; twaalf jaar later telde men er nog maar 3 304, ofschoon in de 26 voornaamste kerken in hetzelfde tijdperk het ledental van 13 361.856 tot 16 791.948 klom, en de blanke bevolking van het land met 20 pCt. toenam.

In Groot-Brittanje is het aantal candidaten tot den H. Dienst ook zeer verminderd, al is in Schotland en Wales in de Vrije Kerken die vermindering niet zoo sterk als Engeland. Wat de Episcopaalsche kerk betreft, is in de bisdommen van York en Canterbury het aantal candidaten van 814 in 1886, verminderd tot 587 in 1907, niettegenstaande de vermeerdering van de bevolking.

In Australië, Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika is hetzelfde droeve verschijnsel op te merken, alleen de Hollandsche Gereformeerde kerk van Zuid-Afrika maakt eene uitzondering. Hetzelfde kan van het vasteland van Europa gezegd worden, met uitzondering van Nederland en een deel van Scandinavië.

In Duitschland waren er in de Roomsche kerk in 1890 nog 1906 seminaristen; in 1908 was dit aantal 1232. Het getal studenten in de Theologie is in dit tijdperk van 4 199 tot 2 208 gedaald.

In Frankrijk vergaderde de particuliere Lutherssche Synode van Parijs van 7 tot 8 Dec. 1909. Met leedwezen moest op die vergadering geconstateerd, dat er dat jaar geen beurs voor het Seminarie van Parijs kon verleend worden, omdat er geen Lutherssche studenten bij de Theologische faculteit waren.

Te Washington is van 19 tot 24 Mei l.l. een Zondagschoolcongres gehouden. Meer dan 5000 afgevaardigden namen daaraan deel, welke 53 natiën vertegenwoordigden, terwijl 10.000 menschen de vergaderingen bijwoonden. De president der Vereenigde Staten heette de afgevaardigden welkom in de hoofdstad. Bij de Unie der Zondagscholen hebben zich 286.000 scholen met 2 millioen onderwijzers en 28 millioen leerlingen aangesloten.

Ook in N.-Amerika wordt de behoefte gevoeld om de predikanttractementen te verhoogen. De levensmiddelen worden duurder, de levenswijze eischt steeds meer geld en daardoor komt menig predikant in het gedrang. Men heeft van elf kerken onderzocht hoe het staat met de predikanttractementen. En het bleek dat 2 percent der Dienaren des Woords meer dan *f* 8.000 per jaar ontvingen; 17 percent ontvangt meer dan *f* 4.800, en 40 percent minder dan *f* 2400. Ook in de pers wordt op den nood der minimumlijders gewezen, en terecht.

De president van de driemaandelijksche meetings der Geunieerde Methodistische kerk van Engeland, de predikant Chapman, heeft met het oog op vergaderingen in Sept. en Oct. aanstaande een schrijven gericht aan de kerken, om haar er op te wijzen, dat op die zamenkomsten voornamelijk twee dingen ernstig aan de orde moeten komen. Het eerste is: de belangrijke vermindering van het getal leden. De tegenwoordige stand van zaken kan niet in overeenstemming zijn met den wil Gods. Als middelen tot verbetering geeft Rev. Chapman aan: 1e. Ieder wijde zich opnieuw aan den dienst des Heeren; 2e. Men smeeke gemeenschappelijk en gedurig om een rijken doop van den Heiligen Geest; 3e. Men bersme wijze middelen om te komen tot een uiterste krachtsinspanning tot evangelisatie.

Het tweede punt is de betreurenswaardige vermindering van het aantal leerlingen en onderwijzers op de Zondagscholen.

Om hierin verandering te brengen, stelt Rev. Chapman voor, de tot hiertoe gevolgde methode te wijzigen, het onderwijs op hooger peil te brengen en te bidden dat de leerlingen tot Christus zullen geleid worden.

Winckel.

Voor Kinderen.

UIT KWAAD TOT GOED.

XIX.

In de School.

't Was Maandagmorgen tegen negen uur, dat Mina zich naar het huis begaf, waar juffrouw Van Leeuwen school hield. Deze ontving haar met vreugde, en vertelde haar wat zij nu vooreerst zou te doen hebben. Intusschen kwamen de scholieren; de jongste werden door ouders, broers of zusters gebracht, de oudere kwamen alleen.

Heel gezellig zag het groote schoollokaal er juist niet uit. 't Was dan ook meer een bewaarplaats, die al heel weinig leek op wat zij nu een bewaarschool noemen. Er waren hooge ramen, maar, voor het licht, zonder gordijnen, behalve aan de straatzij. Aan de witte muren hingen een paar lang gebruikte „Leestafels" met prentjes, waarop de oudste kinderen leerden spellen. Ook hing er een zwart bord en een een niet loopende klok, of eigenlijk wijzerplaat alleen, met het opschrift: *Let op den tijd*, wat echter bijna geen der leerlingen lezen kon. Verder waren er in den zijmuur een aantal spijkers geslagen, waarop petten, hoeden en mantels konden hangen. Een groote plank diende om er de meegebrachte boterhammen op te bergen.

Een groot gedeelte van de school was gevuld met lange, lage bankjes, waarop blijkbaar al veel kinderen hadden gezeten en die er vrij groezelig uitzagen. 't Gezelligst zag de bewaarplaats er uit op den achtergrond. Daar stonden geen banken, maar allereerst een groote Keulsche pot vol water, met een tinnen kroes er bij om uit te drinken. Daarnaast zag men een tafel, waarop leien en griffels lagen, een stapel prenten oud en vuil, en ettelijke doosjes met meestal gebroken speelgoed, soldaatjes zonder hoofd en leeuwen met twee pooten. Eenige hooge stoelen waren voor de juffrouwen, als zij wilden rusten.

In een hoek stond een groote potkachel, die niet alleen in den winter maar ook des zomers dienst deed. Want op die kachel bakte juffrouw Van Leeuwen elken Maandag en Donderdag koekjes en wafeltjes, die des middags bij het naar huis gaan werden vereerd aan de kinderen. Wel te weten, als men zoet was geweest, en anders niet. 't Moet wel een prettig gesicht voor de kleintjes zijn geweest, als de juffrouw daar zoo bezig was beloningen voor hen te bakken. Tegenwoordig vindt men dat op de scholen zoo niet meer!

Maar er waren ook minder prettige dagen, gelijk Mina althans spoedig bemerkte, hoe goed de juffrouw ook voor haar en de andere helpster was.

Enkele kindertjes, die niet gebracht konden worden, en die te jong waren om alleen te gaan, morsten worden afgehaald en later weer thuis besorgd. Dit werkje nu werd Mina opgedragen, daar zij toch zooveel mogelijk in de vrije lucht moest zijn. Hoe goed ook bedoeld, het zaakje viel niet mee, want meermalen gebeurde het, dat een scholier die onwetend het spreekwoord „Oost, West, thuis best" toepaste, niet van de morgenwandeling gediend bliefde, en er een geweldige keel tegen opzette. Wel werd dan, als het niet anders ging, tenslotte geweld met geweld gekeerd, maar 't was niet aardig om zoo met een paar huilende en weerspannige scholieren de morgenlucht te genieten vooral wanneer er nog menschen waren, die dom genoeg „de arme schapen" beklaagden. De herderin had daar wellicht meer recht op.

Waren alle verwachte kinderen binnen, dan begon de schooldag met zingen, bidden en het vertellen door de oudste juffer uit Gods Woord. Dat was voor de meeste leerlingen wel het aangenaamste uur van de dag; ook voor Mina. Want jeffrouw Van Leeuwen vertelde heel begrijpelijk en daarbij zoo dat groot en klein er wel naar moest luisteren.

Gezamenlijk ging men daarna wat spelen. Dat was voor de kinderen zoo iets als ontspanning, voor de geleidsters echter een niet geringe inspanning. Want die vermaken moeten plaats vinden op een binnenplaats, die zoo klein was dat er nooit meer dan tien spelers tegelijk op konden, die dan nog groot gevaar liepen elkaar letterlijk voor het hoofd te stooten. Zoodoende duurde het spelen heel, heel lang, en diende er bijzonder goed bij opgepast, zou het zonder ongelukken afloopen.

Het moeilijkste echter, was de jonge jeugd in de school bezig te houden. Warm alle drie